

قبرستان شهدا و صحابه در بیت المقدس

بیت المقدس جنوری ۲۰۱۹

Ketabton.com

دیپزاین: الحاج محمد شاه (پیمان) سوئیدن

www.masjed.se

تتبع ونگارش:
الحاج امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤل مرکز فرهنگی بحق لاره - جرمنی

بسم الله الرحمن الرحيم

قبرستان شهدا و صحابه

در بیت المقدس

در ماه جنوری سال ۲۰۱۹ م طی یک سفر به سوم محل مقدس جهان یعنی بیت المقدس سفر داشتم و رفتم که در پهلوی کسب معلومات وسیع از تاریخ ادیان ابراهیمی به مقبرهء صحابهء کرام که در آن سرزمین شهید و یا وفات شده اند نیز شرفیاب شدم و رسیدیم. انا لله و انا الیه راجعون. به حق شان دعا کردیم و درسهای آموختیم که با شما ذیل و جزوه های جداگانه نوشته های پیهم اخیر خویش را بخاطر و ملحوظات معلومات فرهنگی و دینی حتی با ابعاد سیاسی و تاریخی آن با شریک ساختم و اینک شریک میسازم.

قبل از همه باید گفت که قوم بنی اسرائیل در بدو فاقد یک زعامت پادشاهی بودند ، امور اداری این قوم توسط گروه های از قاضی ها رهبری و اداره میشود ، زمانی قوم بنی اسرائیل به پروردگار مراجعه نموده ، و ارزوی پادشاهی را برای قوم خویش میگردند ، دعای شان در نزد پروردگار استجابت شد و طالوت را بر این قوم پادشاه ساخت . طالوت در دوران زمامداری شاهانه اش از میسر الهی منصرف شد ، و پروردگار هم سلطنت او را از بین برد .

داوود دومین پادشاه بنی اسرائیل به روایت عهد عتیق است ، اودر تورات بحیث پادشاه عادل جنگجویی متبحر و شاعری بزرگ معرفی شده است . ولی در تورات آمده است که وی از خطا مصون هم نبود .

قرآن عظیم الشان در (سوره ص آیه 2) داوود علیه السلام را پیامبر و خلیفه الله در روی زمین معرفی میدارد ، او یکی از پیامبران بزرگ بنی اسرائیل می باشد . و اولین پیامبری است که دارایی کتاب آسمانی بنام « زبور » بود .

حضرت داوود علیه السلام از ذریه اسحاق فرزند ابراهیم وهم عصر با « اشموئیل » معرفی شده است ، حضرت داوود از جمله اولین انبیایی است که دارایی حکومت و منصب قضایی بود .

از معجزات حضرت داوود علیه السلام ، قرآن عظیم الشان از فهمیدن زبان پرندگان توسط آنحضرت برای ما بیان داشته است .

طوریکه در (آیه : 16 سوره نمل) می فرماید : «يَأَيُّهَا النَّاسُ عَلِّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ...» (ای مردم سخن گفتن پرندگان به ما تعلیم داده شده ...) و باز در (آیه 79 سوره انبیا ء) میفرماید « وَ سَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يَسْبِخْنَ وَ الطَّيْرَ ... » (و کوه ها و پرندگان را مسخر داود ساختیم که با او تسبیح (الله) می گفتند ...) و باز هم در (آیه 10 سوره سبأ) می فرماید : « وَ لَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجِبَالٌ أُوبَى مَعَهُ وَ الطَّيْرَ وَ ءَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ » (ما به داود از فضل خود نعمتی بزرگ بخشیدیم (ما به کوه ها و پرندگان) گفتیم ای کوه ها! وای پرندگان! با او هم آواز شوید (و همراه او تسبیح خدا گوید) و آهن را برای او نرم کردیم.)

خواننده گان محترم !

حضرت داوود علیه السلام در سر زمین بین مصر و شام دیده به جهان گشود و از جمله نواسه های یعقوب علیه السلام است و تقریباً به نه پشت به یکی از فرزندان یعقوب می رسد .

مؤرخین میگویند ایشا، ده پسر داشت که داوود از همه کوچکتر بود و به شغل چوپانی مشغولیت داشت .

ولی خود حضرت داود علیه السلام نوزده پسر داشت که از میان آنها سلیمان جانشین او شد.

داوود علیه السلام در سال 1250 قبل از میلاد توانست اورشلیم را از تصرف کنعانیان ازاد سازد و آنرا بحیث پایتخت اسرائیل اعلان بدا رد.

مطابق روایات عهد عتیق داوود تابوت عهد را که حامل ده فرمان وچپن موسی علیه السلام ونسخه اصلی تورات بود به اورشلیم آورد و آنرا در معبد جدید جابجا کرد . (تابوت عهد یا صندوق عهد (Aron Ha-berit) عبارت از صندوقی است مشتمل بر دو لوحه سنگی که در آن ده فرمان الله به موسی علیه السلام تحریر شده واین نسخه اصلی در صندوقی است که در بیت المقدس توسط داوود گذاشته شد).

حضرت داوود(ع) به فرمان پروردگار به ساختن بیت المقدس اقدام کرد ، و مطابق روایات تاریخی حضرت داوود (علیه السلام) چهل سال بر بنی اسرائیل نبوت و حکومت کرد که از آنجمله هفت سال در منطقهء جبرون (الخلیل امروزی) و سی و سه سال آن در اورشلیم (بیت المقدس) بود. (کتاب مقدس ، کتاب ملوک 12-2/11)
بر اساس کتب یهودی ، حضرت داوود (علیه السلام) در بیت المقدس در سن 71 سالگی وفات یافته ودر قریه داوود که در تپه جبل صیهون موقعیت دارد مدفون است.
در سالهای که حضرت داوود به کار اعمار بیت المقدس آغاز نمود، در سن پیری وکهنسالی قرار داشت ، عمر به وی یاری نکرد که کار اعمار این بنای مقدس را به پایه اکمال برساند ،بنأ برای تکمیل کاری اعماری این مکان مقدس به فرزندخویش حضرت سلیمان که جانشین ودر ضمن پادشاه بنی اسرائیل هم شد ،وصیت فرمود .
حضرت داود علیه السلام به بنی اسرائیل اعلام داشت پروردگار به من هدایت فرموده بود تا برایش خانه مقدس بسازم، اما مشیت الهی چنین تعلق گرفته که این خانه مقدس را فرزندم سلیمان که وارث و جانشین من است به اتمام رساند.
بنأ کار اعمار بیت المقدس را که حضرت داوود علیه السلام آغاز نموده بود ادامه آنرا حضرت سلیمان علیه السلام به نام معبد یاهیکل سلیمان پیش برد وبه پایه اکمال رسانید .
مطابق روایات تورات تکمیل بنای معبد مقدس مدت هفت سال بین سال های 961 تا 967 قبل از میلاد یعنی 970 سال پیش از میلاد مسیح، را دربر گرفت .
در کتاب تاریخ اورشلیم، نوشته حمیدی، سیدجعفر، منتشره مؤسسه انتشارات امیر کبیر، سال 1364ش، تهران در صفحات 76 و 78 آن آمده است : این مکان مقدس، در هجوم نبوکد نصر (بخت النصر) دوباره ویران شد . (نبوکد نصر تعداد از پادشاهان بابل بود ،

این نام بیشتر به نبوکدنصر دوم فرزند نبو پلسر اشاره دارد ، کسی که او لین حمله به هیکل سلیمان یهودیان در اورشلیم بعمل آورد و در ضمن نابودی هیکل سلیمان و اسارت قوم یهود به او نسبت داده میشود .

در اواخر قرن ششم و در عصر کوروش هخامنشی مجددا با نام بیت همیقداش دوم بنا شد تا اینکه هفتاد سال پس از میلاد مسیح توسط (تیتوس) سردار رومی بطور کلی ویران شد و برای بار سوم در زمان **کنستانتین**، امپراطور روم تجدید بنا شد و به تدریج تغییرات و اضافاتی بر آن آورده شد .

دیوار **نذبه** یا دیوار **براق** که در فرهنگ یهود به نام حصار غربی معروف است و می‌گویند این دیوار آخرین بازمانده حصارهای دومین بیت «همیقداش» بیت المقدس است که از سال 70 میلادی که خانه خدا به دست «تیتوس» سردار رومی ویران شد، این حصار به مقدس‌ترین مکان برای قوم یهود مبدل شد، زیرا که قوم یهود در دوران پراکندگی خود همیشه به سوی بیت المقدس نماز می‌گذارده و در داخل آن به نماز و عبادت می‌پرداخته‌اند (زعیتور، اکرم، سرگذشت فلسطین، ترجمه هاشمی

رفسنجانی، اکبر، قم، چاپخانه حکمت، ص58 .)

در آغاز جنگ‌های صلیبی، در مجمع (کلرمون) که به دعوت پاپ (اوریاتوس) دوم در سال 1095 میلادی در این شهر ترتیب یافت، پاپ در یک محفل بزرگی که برای تحریک مسیحیان انعقاد یافته بود طی بیانیه در مورد بیت المقدس گفت: ای یاران مسیح! آن سرزمین مقدس که از برکت وجود مخلص عیسی مسیح تبرک یافته... آن کلیساهای مقدس و آن اماکن فروزانی که جهان را تابناک کرده بودند، اکنون در ظلمت و تاریکی فرو رفته و از نظرها ناپدید شده‌اند، همان بیت المقدس که مایه افتخار و سرچشمه فیاض

ما بود، اینک به دست مسلمانان افتاده و به غیر از مآثر دینیّه خود اثر دیگری در آن باقی نگذارده‌اند... امروز باید به جانب بیت المقدس رفته و آن سرزمین را از دست غاصبین گرفته و خود وارث آن‌ها شوید (تاریخ اورشلیم، نوشته حمیدی، سیدجعفر، منتشره مؤسسه انتشارات امیر کبیر، سال 1364ش، تهران صفحه 206) .

همچنان وی در این خطابه خویش اعلام کرد: اگر اشخاص مجرم و گنهکاری هم در این جهاد اشتراک نمایند، به یقین گناهان‌شان بخشیده می‌شود، به اصدار این فتوا دینی پاپ تعدادی کثیری از مجرمین جامعه برای زدودن گناهان خویش و برای نجات بیت المقدس و نجات قبرخیالی و برای گرفتن عفو و بخشش در این جهاد مقدس که توسط پاپ در یک فتوا اعلان گردیده بود و بطور وسیع توسط رهبران کلیسا بخش و نشر کردید، منسجم شدند. (زعیترا، اکرم، کتاب سرگذشت فلسطین، صفحه 58).

بنأ مجرمان مسیحی در سال 1099 با قوت وارد بیت المقدس شدند، قبة الصخره را به کلیسای شهسوران تبدیل کردند و داخل و خارج آن را با نقاشی‌ها و تصاویر مسیحی مزین

ساختند و برقبه آن صلیب مسیحی را نیز نصب نمودند. (حمیدی، سیدجعفر، تاریخ اورشلیم، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، 1364ش، صفحه 18)

خواننده محترم!

بیت المقدس از جمله سرزمین مقدسی است در کره بشری که رسالت انبیای توحیدی مانند حضرت ابراهیم، حضرت موسی و حضرت عیسی (علیهم السلام) در آن تکوین رسالت نموده اند.

مفسر ومحدث قرن دوم جهان اسلام «مقاتل بن سلیمان» می فرماید: «جایی در این سرزمین نمی‌باشد، مگر آنکه پیامبری بر آن نماز گزارده و یا فرشته‌ای و ملکی از فرشتگان خداوند بر آن گذشته باشد.» واقعا چه زیبا فرموده است.

عظمت بیت المقدس زمانی نزد مسلمانان با عظمت و مهم شد که در سال دهم بعثت سفری شبانه اسراء و معراج رسول الله صلی الله علیه وسلم از مسجدالحرام به مسجد الاقصی صورت گرفت.

تقدیر الهی همین بود که شهر بیت المقدس برای اولین مرتبه به دست مبارک رسول الله صلی الله علیه وسلم بطور معجزه اسا گشوده شود. پروردگار با عظمت ما خواست با معجزه خود یعنی معراج یک حادثه تاریخی را در این شهر رقم بزند.

رسول الله صلى الله عليه وسلم در این سفر لوای اسلام را از سوی تمامی پیامبران تحویل نمود و رسول الله صلى الله عليه وسلم به عنوان نماینده امت اسلام علمبردار پرچم امت را بر دوش گرفت .

طوری که متذکر شدید مسجد الاقصی محل تلاقی ادیان توحیدی و ابراهیمی است و به همین خاطر است که در قرآن عظیم الشان از آن به عنوان «سرزمین مقدس» نام برده شده است .

این قداست منحصر به فرد بر اهمیت و حیثیت بیت المقدس و مسجد الاقصی نزد مسلمانان افزوده است.

دین مقدس اسلام، دین یهودیت و دین مسیحیت را دین الهی دانسته و انبیاء آنها را پیامبران راستین و شعائر و اعتقادات واقعی این ادیان را توحیدی می دانند.

دین مقدس ، حضرت ابراهیم (ع) اسحاق (ع)، یعقوب (ع)، موسی (ع) و عیسی (ع) همگی را از جمله پیامبران بزرگ الهی محسوب می کند و احترام و قداست اعلا برای آنان قائل است. فلسطین زادگاه پیامبران بزرگ توحیدی چون اسماعیل، اسحاق، یعقوب، یوسف، داوود، سلیمان، عیسی، زکریا و یحیی علیهم و علی نبینا افضل الصلاه و الاسلام - می باشد .

وجود اماکن مقدس اسلامی، اعم از قبور انبیاء، بزرگان صحابه و تابعین، مساجد و غیره نیز بر جنبه تقدس مسجد الاقصی افزوده است.

مسجد الاقصی به باورهای اسلامی پیوند عمیق خورده ، و بیت المقدس اولین قبله گاه مسلمانان است و مسلمانان پیش از آن که رو به کعبه نماز بگذارند مدت 17 ماه به سوی قدس نماز می خواندند و به همین دلیل مسجد ، مسجد قبلتین لقب گرفت .

اسلامیت مسجد الاقصی به واقعه اسرا و معراج نبی اکرم سندیست یافت ، آن معجزه ای که به رسول مکرم اسلام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم اختصاص یافت .

این فرموده حق تعالی است : « سبحان الذی اسرى بعبدہ لیلآ من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی الذی بارکنا حوله لئریه من آیاتنا إنه هو السميع البصیر » .

فتح عظیم قدس به دست خلیفه دوم در سال 15 هجری رویداد . خلیفه دوم امیر المؤمنین عمر بن الخطاب با ورود مسالمت آمیز خود و از خلال امان نامه‌ای که به امان نامه عمری موسوم گشت ، امنیت کامل را برای مردم این شهر به ارمغان آورد . خلیفه دوم اسلام عمر بن خطاب در گام بعدی بمنظور تنظیم بهتری امور دولتمداری یزید بن ابی سفیان را به حیث والی و عبادہ بن الصامت را در مسند قضاوت نشانده . امیر المؤمنین حضرت عمر تعداد از صحابه کرام را که با ایشان وارد قدس شده بودند ، وظیفه داد تا در بیت المقدس سکونت جویند و علاوه بر وظایف اداری به امر تعلیم در مسجدالاقصی بپردازند . از جمله این صحابیون عبادہ بن الصامت (متوفی 34 هجری) اولین قاضی در فلسطین و شداد بن اوس (متوفی 58 هجری) که هر دوی آن‌ها در بیت المقدس دار فانی را وداع گفته و در مقبره باب الرحمه واقع در بیرون از حصار شرقی مسجدالاقصی به خاک سپرده شدند .

در حدیثی که از ابي هريرة رضي الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده : « لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: المسجد الحرام، ومسجد الرسول صلی الله علیه وسلم، ومسجد الأقصى » (سفر مخصوص به نیت عبادت جز به سه مسجد به هیچ جای دیگری جایز نیست، مسجد الحرام، مسجد پیامبر صلی الله علیه وسلم و مسجد اقصی) فضیلت مسجد نبوی در این است که شخص پیامبر صلی الله علیه وسلم در کار اعمار این مسجد سهم گرفته ، و خطاب به مسلمانان فرموده است که ثواب خواندن نماز در مسجد نبوی بر تر از هزار نماز در غیر آن است .

بناً در طول تاریخ تعدادی کثیری از علمای شهیر جهان اسلام کشور های عربی و اسلامی به منظور فراگیری علوم به سوی مسجدالاقصی عزیمت کردند که از آن جمله میتوان از مقاتل بن سلیمان مفسر (متوفی 150 هجری) و امام اوزاعی بن عبدالرحمن بن عمر و فقیه اهل شام (متوفی 157 هجری) و امام سفیان الثوری پیشوای اهل عراق (متوفی 161 هجری) و امام لیث بن سعد عالم مصر (متوفی 175 هجری) و امام محمد بن ادریس شافعی از ائمه اربعه (متوفی 204 هجری) و تعداد کثیری دیگری نام برد . در سفری که من (نویسنده این مقاله) در ماه جنوری 2019 میلادی به بیت المقدس داشتیم ، بعد از نماز صبح پروردگار با عظمت برایم توفیق نصیب نمود تا به قبرستان صحابه ، شهدا و مسلمانان به «قبرستان مقبره باب الرحمه» ، رفته و به ارواح شهدا اتحاف دعا نمودیم .

قابل یاد اوری است که : «مقبره باب الرحمه» یکی از مشهور ترین هدیره مسلمان در بیت المقدس می باشد ، این قبرستان در دیوال شرقی مسجد الاقصی موقعیت دارد ، این مقبره از باب الأسباط آغاز و تا اخیر دیوال شرقی تا نزدیک قصور الاموی در طرف جنوبی این دیوال ادامه می یابد . مساحت این قبرستان به 23 دونم میرسد ، در این قبرستان صحابه کرام و مجاهدین که در فتح قدس (فتح عمری و فتح الایوبی) سهم گرفته اند ، مدفون هستند ، از آنجمله میتوان از عبادت بن الصامت و شداد بن اوس نام برد .

مقبره شداد بن اوس :

صحابی جلیل القدر شَدَّاد بن اُوس از جمله یکی از محدثین مشهور جهان اسلام می باشد ،
طوریکه در فوق هم یاد اور شدیم ، وی به همراهی امیر المومنین حضرت عمر خلیفه دوم
اسلام به بیت المقدس تشریف آوردند و بنا بر حکم حضرت عمر بحیث قاضی دیار فلسطین
تعیین شدند .

شَدَّاد بن اُوس ، بن ثابت انصاری نجاری مدنی، از قبیله بنی حُدَیله بود که نسب آنها به
عمرو بن مالک بن نَجَّار میرسد ، او برادرزاده حسان بن ثابت، شاعر مشهور صدر اسلام
است .

پدر شَدَّاد، اوس از جمله انصاری بود که در بیعت عقبه نیز حضور داشت ، و به گفته ابن
سعد حضرت عثمان (رض) بعد از مهاجرت از مکه به مدینه در خانه اوس بن ثابت
زندگی می کرد.

همچنین پیامبر صلی الله علیه وسلم در جریان عقد مؤاخات میان مهاجران و انصار، میان اوس بن ثابت و عثمان پیمان برادری بست .
اوس در جنگ ها و غزوات متعددی از جمله در جنگ بدر به رسول صلی الله علیه وسلم اشتراک داشت.

مؤرخین مینویسند: شداد بن اوس در سال 58 در عمر 75 سالگی در بیت المقدس وفات یافت و در هدیره مسلمانان در باب رحمه مدفون است انا الله وانا الیه راجعون.

مقبره عبادة بن صامت (رض):

عبادة بن صامت، یکی از بزرگان و اصحاب پیامبر رسول الله صلی الله علیه وسلم در مدینه بود، و در بیعت عقبه حضور داشت. او در جنگ های بدر، احد، خندق و همه جنگ های دیگر پیامبر صلی الله علیه وسلم راعمیتی و همراهی نموده ، و با مسلمانان در جنگ شام اشتراک کرد و در فتح مصر با عمر ابن العاص همراه بود و با معیتی حضرت عمر به بیت المقدس آمد و به اساس حکم و فرمان آنحضرت بحیث قاضی فلسطین تعیین شد در سال 34 هجرت به عمر 72 سالگی وفات یافت و در بیت المقدس در مقبره باب الرحمه مدفون می باشد. انا الله وانا الیه راجعون.

وصیت نامه عبادة بن صامت (رض) به پسرش:

در روایت که امام احمد از ولید بن عبادة نموده ، آمده است که عبادة بن صامت به پسرش در مورد «ایمان به اندازه خیر و شر» چنین وصیت فرموده است:
ولید بن عبادة میگوید: نزد عبادة در حالی رفتم که مریض بود، و مرگش را تصور می نمودم، بنابراین گفتم: ای پدرم، برایم وصیتی کن و در نصیحت برایم بکوش، گفتم: مرا بنشانید، هنگامی که وی را نشانیدند، گفتم: ای پسرم، تا زمانی که به تقدیر خیر و شر ایمان نیاوری، طعم ایمان را نمیچشی و به حق، حقیقت علم به خداوند را درک نمیمایی، گفتم: ای پدرم، چگونه میتوانم بدانم که تقدیر خیر و شر چیست؟ گفتم: اینکه بدانی آنچه از تو رفته است ، به تو نمیرسیده، و آنچه به تو رسیده از تو رد نمیشده. ای پسرم، من از رسول خدا صلی الله علیه وسلم شنیدم که میگفت: « اولین چیزی که خداوند آفرید قلم بود، بعد از آن به او گفتم: بنویس، و قلم در آن ساعت هر چیزی را که تا روز قیامت مییاشد نوشت». ای پسرم، اگر بمیری، و به این معتقد نباشی داخل آتش میشوی . ترمذی این روایت را از ولید بن عبادة از پدرش روایت نموده، و گفته: حسن، صحیح و غریب است، چنانکه در تفسیر ابن کثیر (۴/۲۶۸) آمده است.

خواننده محترم!

در ضمن بازدید از اماکن تاریخی و دینی در شهر زیبا بیت المقدس به کوه زیتون که در شرق و مجاورت شهر قدیمی اورشلیم قرار دارد رفتیم. در دامنه این کوه درختان و باغ های بزرگی از زیتون قرار دارد و در بخش جنوبی این کوه هدیره بزرگی یهودان وجود دارد. که تعداد مقبره ها در این گورستان به یکصد و پنجاه هزار کور میرسد ، در دامنه این کوه باغی است بنام «جتسیمانی» که مطابق روایات انجیل در این باغ مادر حضرت عیسی علیه السلام بی بی مریم نیز مدفون می باشد.

مقبره نواسه سيدنا حضرت عمر (رض):

مقبره عبد الرحمن بن محمد بن عبد الرحمن بن يوسف العمري، العليمي الحنبلي نواسه سيدنا حضرت عمر (رض) در نزديك كليساى مشهور بنام كليساى «كل الامم» در بدايت كوه زيتون در فاصله كمتر از قبرستان مسلمانان موقعيت دارد .

سلسله نسب عبد الرحمن بن محمد بن عبد الرحمن بن يوسف العمري العليمي الحنبلي به عبد الله بن عمر بن الخطاب ميرسد .

نامبرده (عبد الرحمن بن محمد) روز 13 ذى القعدة 860 هجرى 1455 ميلادى در منطقه جليل بيت المقدس در يك فاميل دينى و علمى متولد گرديده ،

پدر اش قاضى بيت المقدس بود . وى تعليمات دينى را از علماء مشهور قدس از جمله

شيخ عبد الله بن محمد القلقشندى فرار گرفت. ايشان نظر به استعداد كه داشت درس 18 سالگى اجازه نامه تعليم قواعد عربى، حفظ قرآن عظيم الشان و حديث شريف را بدست آورد و به منظور كسب تحصيلات عالى در سالهاى (880 هجرى 1475 ميلادى) به قاهره رفت و تا سالهاى (889 هجرى - 1475 ميلادى) در قاهره به تحصيلات خويش ادامه داد، بعداً به منطقه الرمله فلسطين برگشت و بحيث قاضى اجرا وظيفه نمود بعداً در بيت المقدس مسؤليت قضاى بيت المقدس را بدوش گرفت و در سال 927 هجرى 1521 ميلادى در بيت المقدس وفات يافت . انا الله وانا اليه راجعون

يادداشت : معرفى ساير شهداى مدفون در بيت المقدس، ان شاء الله تعالى در سفر هاى بعد من ادامه خواهد شد!

بيت المقدس

جنورى 2019

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**